Rekenkamer Bernheze

Rapportage rekenkameronderzoek:

Leefbaarheid in de kernen

Heesch, 11 juni 2026

Inhoudsopgave

1. Inleiding 2

1.1 Onderzoeksvragen 2
1.2 Normenkader 3
1.3 Afbakening leefbaarheid 3
1.4 Beoogd resultaat 3
1.5 Werkwijze 4

2. Bestuurlijke samenvatting 5

3. De bevindingen 6

3.1 Inleiding 6
3.2 Van ambities naar concrete acties 6
3.3 Uitvoering van acties 7
3.4 Resultaten en voortgang 9
3.5 Voortgang versus realisatie in de praktijk 10
3.6 Monitoring, bijsturing en transparantie 11

4. Burgerpeiling en enquête 13

4.1 VNG-burgerpeiling 2023 13
4.2 Enquête 2026 Bewoners Bernheze 13

5. De conclusies 16

6. De voorstellen 17

Bijlage 1: Beantwoording onderzoeksvragen en toetsing normenkader 18

Bijlage 2: Overzicht acties bestuursprogramma 2022-2026 21

Bijlage 3: Lijst met geïnterviewden 22

Bijlage 4: Gebruikte documenten 23

1. Inleiding

De rekenkamer van de gemeente Bernheze is in 2025 een onderzoek gestart naar in hoeverre de gemeente uitvoering heeft gegeven aan haar ambities en afspraken uit het bestuursprogramma 2022–2026[1] op het gebied van leefbaarheid in de kernen, met een gerichte focus op voorzieningen en sociale samenhang. Dit onderzoek beoogt inzicht te geven in de mate waarin gemeentelijke inzet bijdraagt aan de beoogde verbetering van leefkwaliteit in de kernen en hoe effectief de uitvoering is verlopen.

De vijf kernen van Bernheze – Heesch, Heeswijk-Dinther, Nistelrode, Loosbroek en Vorstenbosch – hebben elk hun eigen dynamiek. Het bestuursprogramma stelt per kern doelen ten aanzien van voorzieningen en gemeenschapsvorming. Landelijke benchmarks zoals de Leefbaarometer[2] geven een indicatie van trends, maar in dit onderzoek ligt de nadruk expliciet op de lokale context: wat heeft de gemeente zélf beloofd, wat is gerealiseerd, waar zitten de verschillen, en zijn deze te herleiden tot gemeentelijk handelen?

Verder wordt in het onderzoek aandacht besteed aan de voortgangsrapportage van het college zoals vastgelegd in de tussentijdse Notitie ter informatie[3] (NTI) van september 2024. Het college schetst hierin een overwegend positief beeld van de voortgang (‘overwegend groen’), met de constatering dat de meeste acties op koers liggen of al gerealiseerd zijn. Naast de NTI van september 2024 is ook de afrondende Notitie ter informatie[4] van februari 2026 betrokken. Hierin maakt het college de eindbalans op van het bestuursprogramma en wordt inzicht gegeven in de mate waarin acties, waaronder op het gebied van woningbouw, vergroening en voorzieningen, zijn gerealiseerd of nog in uitvoering zijn.

Binnen het onderwerp ‘leefbaarheid’ wordt in dit onderzoek de focus gelegd op voorzieningen en sociale samenhang. Hiervoor is gekozen omdat voorzieningen (zoals sport, cultuur, zorg, ontmoetingsplekken) en sociale samenhang (zoals buurtbetrokkenheid en gemeenschapszin) centraal staan in het bestuursprogramma én in de voortgangsrapportages. Hierin wordt onder andere gewezen op vergroening van dorpscentra, investeringen in ontmoeting en recreatie, en de actieve betrokkenheid van inwoners. Door te kiezen voor deze thema’s kan gericht getoetst worden in hoeverre de gemeentelijke inzet ook daadwerkelijk leidt tot versterking van leefbaarheid zoals bedoeld.

1.1 Onderzoeksvragen

Hoofdvraag

In hoeverre heeft de gemeente Bernheze uitvoering gegeven aan haar ambities en acties, zoals geformuleerd in het bestuursprogramma 2022–2026, op het gebied van leefbaarheid in de kernen – specifiek gericht op voorzieningen en sociale samenhang – en welke resultaten zijn daarmee bereikt?

Deelvragen

- Hoe heeft de gemeente Bernheze de ambities uit het bestuursprogramma 2022-2026 concreet gemaakt in acties op het gebied van voorzieningen en sociale samenhang in de kernen[5].
- Welke acties en maatregelen zijn uitgevoerd om deze ambities per kern te realiseren, en in hoeverre zijn inwoners en lokale partijen hierbij betrokken?
- Welke zichtbare en meetbare resultaten zijn behaald op het gebied van voorzieningen en sociale samenhang, en sluiten deze aan bij de eerder geformuleerde doelen?
- Hoe heeft de gemeente de voortgang gemonitord, gerapporteerd en – waar nodig – bijgestuurd, en in hoeverre zijn verschillen tussen ambitie en resultaat verklaarbaar vanuit eigen handelen?
- In hoeverre wordt het door het college geschetste beeld van voortgang en realisatie gedeeld door belanghebbenden in de praktijk?

[1] Bestuursprogramma 2022-2026 ‘*Samen Bouwen aan een Veerkrachtig Bernheze*’, gemeente Bernheze, november 2022
[2] Leefbaarometer, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022
[3] NTI Stand van zaken bestuursprogramma, gemeente Bernheze, 24 september 2024
[4] NTI Afronding bestuursprogramma, gemeente Bernheze, 24 februari 2026
[5] In bijlage 1 zijn enkele tabellen opgenomen uit het bestuursprogramma. Dit zijn de concrete toetspunten in het kader van het onderzoek.

1.2 Normenkader

Het onderzoek wordt getoetst aan het volgende normenkader:

- **Vaststelling**
  - Ambities en doelen zijn beleidsmatig vastgelegd, concreet en kern specifiek.
  - Doelen zijn toetsbaar en relevant voor voorzieningen en sociale samenhang.
- **Uitvoering**
  - Beleidsmaatregelen zijn tijdig en volgens plan uitgevoerd, of afwijkingen zijn gemotiveerd.
  - Betrokkenheid van inwoners en belanghebbenden is aantoonbaar aanwezig.
- **Effect**
  - Er is een meetbare impact op voorzieningen en sociale samenhang.
  - De beoogde doelen zijn deels of volledig gerealiseerd per kern.
- **Bijsturing en transparantie**
  - Er is sprake van actieve monitoring en bijsturing.
  - De gemeenteraad en inwoners zijn adequaat geïnformeerd.

1.3 Afbakening leefbaarheid

In dit onderzoek wordt leefbaarheid omschreven als de mate waarin de fysieke leefomgeving van de kernen in Bernheze — waaronder woningen, openbare ruimte, (sociale) voorzieningen, mobiliteit, natuur en economische structuur — bijdraagt aan een prettige, veilige en duurzame woon- en leefomgeving, waarin inwoners zich kunnen bewegen, ontmoeten en ontwikkelen.

Een fysiek leefbare kern biedt een samenhangend geheel van:

- Een aantrekkelijke en toegankelijke woon- en leefruimte met voldoende betaalbare woningen, een goed ingerichte en veilige openbare ruimte en goede verbindingen tussen kernen en voorzieningen.
- Een gezonde en zorgzame omgeving met schone, groene en uitnodigende omgeving die beweging, ontmoeting en welzijn stimuleert.
- Een leefomgeving die bescherming biedt tegen hitte, droogte en wateroverlast, en die natuurlijke kwaliteit en biodiversiteit versterkt.
- Een vitaal buitengebied en een lokale economie die evenwicht biedt tussen economische bedrijvigheid, landschap en leef kwaliteit.

Door deze thema's te onderzoeken ontstaat inzicht in hoe de fysieke inrichting en het gemeentelijk beleid bijdragen aan de ervaren leefbaarheid per kern. De uitkomsten moeten niet alleen laten zien wat de gemeente heeft gedaan, maar ook wat dit betekent voor inwoners in hun dagelijks leven.

1.4 Beoogd resultaat

De onderzoeksdoelstelling is tweeledig. Enerzijds heeft het onderzoek tot doel om helder en feitelijk inzicht te geven in hoeverre de gemeente Bernheze de ambities voor leefbaarheid op het gebied van voorzieningen en sociale samenhang in de kernen heeft waargemaakt, zoals vastgelegd in het bestuursprogramma 2022–2026. Anderzijds is het de doelstelling om enkele voorstellen te doen voor verbetering of bijstelling van beleid, uitvoering en communicatie. Deze voorstellen zijn bruikbaar voor zowel raad als college, en gericht op het vergroten van de doeltreffendheid, transparantie en het vertrouwen van inwoners in het gemeentelijk handelen.

De belangrijkste indicatoren die gebruikt worden in het onderzoek zijn de acties, zoals genoemd in het bestuursprogramma. Deze kunnen mogelijkerwijs aangevuld worden met andere indicatoren, zoals:

- Soorten voorzieningen per kern (en spreiding: onderwijs, sport, cultuur).
- Gebruik en waardering van voorzieningen door inwoners.
- Ervaren sociale samenhang.
- Aantal en impact van bewonersinitiatieven.
- Betrokkenheid bij dorpsactiviteiten en ontmoetingsmomenten.

1.5 Werkwijze

De rekenkamer heeft de volgende stappen uitgevoerd:

- Documentanalyse (bestuursprogramma, voortgangsnotities, begrotingen, landelijke en provinciale gegevensbronnen).
- Interviews met beleidsmakers en wethouders.
- Enquête onder inwoners van de gemeente Bernheze
- Wederhoor en bestuurlijke reactie op conceptbevindingen.
- Bespreking in commissie.

2. Bestuurlijke samenvatting

De rekenkamer heeft onderzocht in hoeverre de gemeente Bernheze uitvoering heeft gegeven aan de ambities uit het bestuursprogramma 2022–2026 op het gebied van leefbaarheid in de kernen, met specifieke aandacht voor voorzieningen en sociale samenhang. Daarbij is gekeken naar de uitvoering van voorgenomen acties, de behaalde resultaten en de wijze waarop voortgang en effecten zijn gemonitord. Ook zijn de ervaringen van inwoners betrokken via een enquête onder bewoners van de gemeente Bernheze.

Het onderzoek laat zien dat de gemeente in de afgelopen bestuursperiode veel activiteiten heeft uitgevoerd die bijdragen aan de leefbaarheid. Voorbeelden hiervan zijn de vergroening van dorpscentra, investeringen in maatschappelijke voorzieningen, woningbouwontwikkelingen en initiatieven gericht op ontmoeting en participatie. Ook zijn inwoners, dorpsraden en maatschappelijke organisaties bij verschillende projecten betrokken. Tegelijkertijd constateert de rekenkamer dat de relatie tussen de ambities uit het bestuursprogramma en de behaalde resultaten niet altijd duidelijk zichtbaar is. De ambities zijn veelal richtinggevend geformuleerd en bevatten weinig concrete en meetbare doelstellingen. Daardoor is het lastig om vast te stellen in welke mate de beoogde effecten daadwerkelijk zijn bereikt.

Een belangrijke bevinding is dat de gemeente vooral monitort op uitgevoerde activiteiten en minder op de effecten daarvan. Er wordt gerapporteerd over projecten, woningbouw en vergroening, maar veel minder over de invloed daarvan op de ervaren leefbaarheid, sociale samenhang en veiligheid. Hierdoor is zichtbaar wat is gerealiseerd, maar minder wat dit inwoners daadwerkelijk heeft opgeleverd.

De resultaten van de enquête sluiten hierbij aan. Inwoners zijn overwegend positief over voorzieningen zoals huisartsen, scholen, groenvoorzieningen en parkeerfaciliteiten. Tegelijkertijd worden wegen, fietspaden, handhaving en het voorzieningenniveau minder positief beoordeeld. Verkeersveiligheid, onderhoud van de openbare ruimte en het ontbreken van voorzieningen worden het vaakst genoemd als aandachtspunten. Daarnaast geven veel inwoners aan meer betrokken te willen worden bij keuzes over hun leefomgeving en behoefte te hebben aan betere communicatie, zichtbare opvolging van meldingen en meer aandacht voor de kleinere kernen.

De rekenkamer concludeert dat de gemeente Bernheze veel inspanningen heeft geleverd en op verschillende terreinen concrete resultaten heeft geboekt. Het door het college geschetste beeld van voortgang wordt in grote lijnen herkend. Tegelijkertijd zijn de maatschappelijke effecten van deze inspanningen beperkt zichtbaar en meetbaar. Daardoor blijft onduidelijk in hoeverre de oorspronkelijke ambities daadwerkelijk hebben geleid tot een aantoonbare verbetering van de leefbaarheid in de kernen.

Om de sturing, verantwoording en transparantie te versterken adviseert de rekenkamer om toekomstige ambities concreter en toetsbaarder te formuleren, een integraal monitoringskader voor leefbaarheid te ontwikkelen, inwonersparticipatie verder te versterken en de gemeenteraad meer effectgericht te informeren. Aansluitend is het aan te bevelen om de ervaringen van inwoners structureel te betrekken bij de monitoring van leefbaarheid.

De conclusies van het onderzoek worden ondersteund door de beoordeling (zie bijlage 1) van de bevindingen aan het vooraf opgestelde normenkader (§ 1.2) en laten zien dat de gemeente op de onderdelen uitvoering, betrokkenheid, monitoring en informatievoorziening gedeeltelijk voldoet aan het normenkader, maar dat vooral de toetsbaarheid van doelen en de meetbaarheid van effecten achterblijven. Juist op deze punten sluiten de voorstellen aan: zij zijn erop gericht om ambities concreter te maken, indicatoren en effectmeting te versterken, participatie structureler te organiseren en de raad beter in positie te brengen om op resultaten en maatschappelijke effecten te sturen.

3. De bevindingen

3.1 Inleiding

Dit onderzoek richt zich op de vraag in hoeverre de gemeente Bernheze uitvoering heeft gegeven aan de ambities uit het bestuursprogramma 2022–2026 voor leefbaarheid in de kernen, met specifieke aandacht voor fysieke voorzieningen en sociale samenhang. In de inleiding is toegelicht dat niet alleen wordt gekeken naar de voortgang van acties, maar ook naar de behaalde resultaten, de betrokkenheid van inwoners en lokale partijen en de mate waarin verschillen tussen ambitie en resultaat verklaarbaar zijn vanuit het handelen van de gemeente. De bevindingen zijn gebaseerd op de ontvangen documenten (zie bijlage 4) en de informatie uit de interviews met de beleidsmedewerkers en portefeuillehouders (zie bijlage 3).

Binnen dit onderzoek wordt leefbaarheid opgevat als de mate waarin de fysieke leefomgeving bijdraagt aan een prettige, veilige en duurzame woon- en leefomgeving. Het gaat daarbij om een omgeving waarin inwoners zich kunnen bewegen, ontmoeten en ontwikkelen. De analyse richt zich op vier samenhangende thema's: leefbare kernen, een gezonde en zorgzame gemeente, klimaatbestendigheid en biodiversiteit, en een duurzame landbouw en economie.

3.2 Van ambities naar concrete acties

Het bestuursprogramma 2022–2026 bevat ambities die vooral richting geven aan het versterken van leefbaarheid, zoals het behouden van voorzieningen en het stimuleren van sociale samenhang. Uit de interviews blijkt dat deze ambities bewust breed zijn geformuleerd. De verdere uitwerking vindt plaats binnen de afzonderlijke portefeuilles, waar fysieke en sociale maatregelen samenkomen.

Hoewel de gemeente op veel terreinen actief is, blijkt dat de bestuurlijke speerpunten beperkt functioneren als expliciet sturingskader. De koppeling tussen ambities en uitvoering verschilt per onderwerp. Bij thema's als de omgevingsvisie, participatie, de sociale basis, jongerenwerk en woningbouw is deze koppeling duidelijk zichtbaar. Bij onderwerpen zoals vergroening, klimaatadaptatie en economische vitaliteit is de relatie minder sterk. Bij andere thema's, waaronder mobiliteitshubs, mantelzorg en opvang van vluchtelingen, ontbreekt de koppeling grotendeels.

Binnen de verschillende portefeuilles zijn de ambities op uiteenlopende manieren uitgewerkt. In het domein Wonen, Ruimte en Buitengebied kiest de gemeente er bijvoorbeeld voor om voorzieningen in kleine kernen te behouden door vast te houden aan bestemmingen voor winkels en horeca, ook als dit op korte termijn spanning oplevert. Participatie wordt ingezet om sociale rust te bevorderen en draagvlak te creëren, terwijl in het buitengebied wordt gewerkt aan nieuwe functies voor stoppende agrariërs.

In het domein Werk, Mobiliteit en Infrastructuur richt de gemeente zich op het herinrichten van straten en centra met meer aandacht voor verblijfskwaliteit en veiligheid op basis van het nieuwe mobiliteitsbeleid. Daarbij wordt intensief samengewerkt met dorpsraden en inwoners om prioriteiten te bepalen. Ook wordt ingezet op het verbeteren van fietsverbindingen en verkeersveiligheid, wat de bereikbaarheid van voorzieningen ondersteunt.

Binnen Duurzaamheid, Economie en Vastgoed ligt de nadruk op het verduurzamen van accommodaties en het stimuleren van lokale werkgelegenheid. Sportaccommodaties en maatschappelijk vastgoed worden verduurzaamd, bijvoorbeeld door het toepassen van LED-verlichting. Tegelijkertijd probeert de gemeente bedrijventerreinen zoveel mogelijk beschikbaar te houden voor lokale en regionale bedrijven.

In het sociaal domein wordt gewerkt aan het versterken van de sociale basis. Dit gebeurt via het Breed Maatschappelijk Beleid, waarbij ontmoeting, participatie en ondersteuning centraal staan. Maatschappelijk vastgoed wordt actief ingezet als ontmoetingsplek en er is aandacht voor het vergroten van de zichtbaarheid

van jongerenwerk en opbouwwerk. Ook programma's zoals Groene Gezonde Structuren verbinden fysieke inrichting met gezondheid en ontmoeting.

Uit het onderzoek komen enkele rode draden naar voren die relevant zijn:

- Ten eerste zijn ambities hoofdzakelijk richtinggevend en beperkt vertaald in concrete en toetsbare doelen. Dit wordt door alle wethouders bevestigd. Het bestuursprogramma bevat weinig harde indicatoren. Dit bemoeilijkt vervolgens sturing, monitoring en verantwoording.
- Ten tweede zijn effecten op sociale samenhang moeilijk meetbaar. Hoewel veel acties bijdragen aan ontmoeting, veiligheid en participatie, worden deze effecten nauwelijks systematisch gemeten of onderzocht.
- Ten derde vraagt participatie veel tijd en ambtelijke capaciteit. Participatie wordt breed ingezet, maar leidt niet altijd tot consensus en vertraagt soms besluitvorming.
- Ten vierde beperken diverse externe factoren bij het realiseren van de ambities de uitvoeringskracht. Voorbeelden zijn netcongestie, provinciale regelgeving, marktomstandigheden of landelijke wetgeving in het sociaal domein.
- Tenslotte is de samenhang tussen sociaal en fysiek beleid groeiende, maar nog niet structureel ingebed in de organisatie. Programma's zoals Groene Gezonde Structuren laten de potentie zien. Een overkoepelend beleidskader is aanwezig in de Omgevingsvisie Bernheze 2040, maar de structurele organisatorische inbedding van de samenhang tussen sociaal en fysiek beleid is nog in ontwikkeling.

Analyse
De ambities uit het bestuursprogramma 2022–2026 zijn op verschillende manieren vertaald naar concrete acties die bijdragen aan voorzieningen en sociale samenhang in de kernen. Deze acties zijn zichtbaar in ruimtelijke keuzes, participatieprocessen, ondersteuning van verenigingen, inzet van maatschappelijk vastgoed en programma's gericht op gezondheid en ontmoeting. Tegelijkertijd blijft de bestuurlijke sturing op leefbaarheid beperkt toetsbaar door het ontbreken van concrete doelen, beperkte meetbaarheid van sociale effecten en een terughoudende rol van de gemeente. Voor de toekomst liggen er kansen in het explicieter definiëren van leefbaarheid, het formuleren van leidende principes en het versterken van monitoring en kaderstelling.

3.3 Uitvoering van acties

De NTI van september 2024 laat zien dat veel speerpunten in gang zijn gezet of afgerond. De afrondende NTI van februari 2026 bevestigt dit beeld en laat zien dat een groot aantal acties daadwerkelijk is uitgevoerd of afgerond in de bestuursperiode. In de fysieke leefomgeving zijn onder meer centra vergroend, straten heringericht en verkeersmaatregelen genomen. Ook zijn woningbouwprojecten gestart of gerealiseerd en zijn beleidsinstrumenten zoals de doelgroepenverordening en het programma Mobiliteit met bijbehorend uitvoeringsplan ontwikkeld. In het sociaal domein zijn stappen gezet, bijvoorbeeld via de doorontwikkeling van Wegwijzer en de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs. Daarnaast zijn er projecten met een sterk lokaal karakter, zoals het onderzoek naar een nieuw sportpark in Heeswijk-Dinther, de mogelijke opvang van ontheemden in gemeentelijke panden en de gesprekken met agrariërs over de toekomst van het buitengebied. Deze projecten laten zien dat de gemeente op meerdere fronten werkt aan leefbaarheid, vaak in samenwerking met lokale partijen.

Tegelijkertijd blijkt dat deze uitvoering niet altijd herkenbaar is als uitvoering van de speerpunten uit het bestuursprogramma. De realisatie volgt vooral de logica van bestaande programma's, wettelijke taken en projectmatige aanpakken. De afrondende NTI van februari 2026 ondersteunt dit beeld, doordat de rapportage is opgebouwd langs concrete acties per programma en minder vanuit de samenhang met de oorspronkelijke speerpunten uit het bestuursprogramma. Hierdoor ontstaat het beeld dat er veel gebeurt, maar dat het niet altijd direct te koppelen is aan de oorspronkelijke ambities.

Uit interviews blijkt dat de betrokkenheid van inwoners verschilt per domein. In de fysieke leefomgeving is participatie duidelijk zichtbaar en structureel ingebed in projecten. Zo worden dorpsraden structureel betrokken

bij herinrichtingsprojecten, worden aanwonenden uitgenodigd om mee te denken over de inrichting van hun straat, en spelen organisaties zoals IVN een rol bij vergroening. Bij het sportpark in Heeswijk-Dinther zijn sportverenigingen intensief betrokken geweest, en ook omwonenden zijn in verschillende fasen meegenomen. In het sociaal domein is de betrokkenheid minder vanzelfsprekend. Inwoners worden vooral indirect betrokken via professionals, en respons op onderzoeken of evaluaties is vaak laag. Jongeren zijn moeilijk te bereiken, en participatie is vaak ad hoc en projectmatig. Hoewel er initiatieven zijn zoals *Bernheze Bespreekt*, blijft het een uitdaging om een brede en diverse groep inwoners te betrekken bij beleidsvorming. Lokale partijen zoals sportverenigingen, agrariërs, maatschappelijke organisaties, scholen en zorgaanbieders blijken in de praktijk vaak beter georganiseerd en daardoor makkelijker te betrekken dan individuele inwoners.

Wanneer de interviews in samenhang worden bekeken, ontstaat een patroon hoe de speerpunten zijn gerealiseerd en welke factoren daarbij een rol spelen:

1. *Speerpunten zijn te abstract om als sturingsinstrument te dienen*

Vrijwel alle geïnterviewden geven aan dat de speerpunten breed en richtinggevend zijn geformuleerd, zonder concrete doelen of meetbare indicatoren. Daarom worden ze in de praktijk niet gebruikt om uitvoering te sturen. De speerpunten bieden vooral een kader achteraf: ze helpen om te duiden wat er is gebeurd, maar niet om keuzes te maken tijdens de uitvoering.

2. *Uitvoering volgt programma's, niet het bestuursprogramma*

De realisatie van ambities komt vooral voort uit bestaande programmaonderdelen zoals de Omgevingsvisie, het Groenstructuurplan, de Mobiliteitsvisie, het Breed Maatschappelijk Beleid en de transitie van het buitengebied. Deze programma's bevatten concrete doelen, middelen en uitvoeringslijnen. De speerpunten uit het bestuursprogramma worden zelden genoemd als directe aanleiding voor uitvoering.

3. *Monitoring van effecten op leefbaarheid ontbreekt*

In alle interviews wordt benadrukt dat het meten van effecten op leefbaarheid complex is. Monitoring richt zich vooral op output (zoals aantallen woningen of vierkante meters groen), terwijl de ervaren leefbaarheid nauwelijks systematisch wordt gemeten. Er is geen nulmeting, en kwalitatieve belevingsonderzoeken worden beperkt uitgevoerd. Hierdoor is het moeilijk vast te stellen of de speerpunten daadwerkelijk bijdragen aan de leefbaarheid van de kernen.

4. *Participatie vindt zowel proactief als reactief plaats*

Participatie vindt vooral plaats bij concrete projecten en beleidsprocessen in de fysieke leefomgeving. Inwoners worden betrokken wanneer er iets veranderd in hun directe omgeving, zoals bij herinrichting van straten of vergroening van pleinen. In het sociaal domein is participatie minder vanzelfsprekend en vaak beperkt tot professionals. Jongeren worden nauwelijks bereikt. Participatie is niet structureel ingebed en het bereik blijft beperkt tot bekende groepen. Door meerdere portefeuillehouders wordt aangegeven dat betrokkenheid en participatie ook grenzen kennen. Niet alle wensen kunnen worden gehonoreerd en participatie leidt niet altijd tot consensus. Bovendien kost participatie tijd, wat de snelheid van uitvoering kan beïnvloeden. De gemeente kiest er bewust voor om veel energie te steken in de voorkant van het proces, om weerstand en langdurige procedures te voorkomen. Dit wordt door meerdere portefeuillehouders gezien als een indirecte bijdrage aan leefbaarheid.

5. *Capaciteit en timing bepalen de realisatie*

Veel speerpunten zijn vertraagd door capaciteitsproblemen, zoals bij het opstellen van vergroeningsplannen of het ontwikkelen van mobiliteitsbeleid. Sommige speerpunten zijn pas laat in de bestuursperiode opgepakt, waardoor de effecten nog niet zichtbaar zijn. Andere speerpunten zijn afhankelijk van externe partijen, zoals ontwikkelaars of agrariërs, waardoor de gemeente beperkt invloed heeft op het tempo van uitvoering. Daarnaast ervaren inwoners leefbaarheid op basis van concrete veranderingen in hun directe omgeving. Omdat effecten vaak indirect of vertraagd optreden, kan een verschil ontstaan tussen bestuurlijke rapportages en de dagelijkse ervaring. Ook kunnen prioriteiten verschuiven door omstandigheden, zoals beschikbare capaciteit of draagvlak, waardoor de realisatie afwijkt van het oorspronkelijke beeld.

Analyse
De gemeente heeft veel activiteiten uitgevoerd en werkt actief aan leefbaarheid. Tegelijkertijd blijkt dat de speerpunten uit het bestuursprogramma beperkt richting geven aan de uitvoering en dat participatie en monitoring nog onvoldoende structureel zijn ingebed. De realisatie volgt vooral de logica van programma's, wettelijke taken en projectmatige uitvoering, waardoor het moeilijk is vast te stellen in welke mate de ambities daadwerkelijk zijn gerealiseerd en wat de bijdrage is aan de leefbaarheid in de kernen. Het proberen te betrekken van inwoners en lokale partijen door de gemeente bij plannen en projecten is deels aanwezig. De invloed van inwoners op uiteindelijke keuzes is echter begrensd. Zo gaf één van de portefeuillehouders aan dat participatie niet alleen gaat over meedenken, maar ook over het managen van verwachtingen.

3.4 Resultaten en voortgang

In de gesprekken met medewerkers uit verschillende domeinen wordt veelvuldig benadrukt dat er in de afgelopen bestuursperiode veel gewerkt is aan leefbaarheid. De NTI van september 2024 bevestigt dit beeld en daarin wordt onder meer gesproken over vergroening van de centra van Heesch, Heeswijk-Dinther en Nistelrode, de vaststelling van de doelgroepenverordening, de Omgevingsvisie, de inzet van energiecoaches, gesprekken met agrariërs en de voorbereiding van een gezamenlijk sportpark in Heeswijk-Dinther. In de afrondende NTI van februari 2026 wordt dit beeld verder bevestigd. Het college concludeert dat een groot deel van de voorgenomen acties is gerealiseerd of in uitvoering is genomen.

In zowel de tussentijdse als de afrondende NTI schetst het college een overwegend positief beeld, met de constatering dat de meeste acties op koers liggen of al zijn gerealiseerd. In de praktijk blijkt dit beeld genuanceerder. Hoewel er veel gebeurt, worden de effecten op leefbaarheid nauwelijks systematisch gemeten. Daardoor is het moeilijk om vast te stellen in hoeverre de inspanningen bijdragen aan de beter leefbare kernen.

De resultaten zijn vooral zichtbaar in fysieke veranderingen, zoals uitbreiding van de woningvoorraad, verbeteringen in de openbare ruimte en vergroening van wijken. Ook zijn nieuwe functies in het buitengebied gerealiseerd en zijn initiatieven ontwikkeld die bijdragen aan ontmoeting en sociale veiligheid. Tegelijkertijd ontbreekt vaak een nulmeting en richt monitoring zich vooral op output. Er wordt bijvoorbeeld wel gekeken naar het aantal woningen of vierkante meters groen, maar niet naar de beleving van inwoners. Er worden woningen gebouwd, maar niet onderzocht of jongeren hierdoor daadwerkelijk in de kern blijven wonen. Wegen worden veiliger ingericht, maar er is geen structurele monitoring van verkeersveiligheid of ervaren veiligheid. Ook in het sociaal domein wordt veel gedaan, maar medewerkers geven aan dat deze activiteiten niet expliciet worden gekoppeld aan de doelen uit het bestuursprogramma. De bijdrage aan sociale samenhang blijft daardoor impliciet.

Een ander voorbeeld is te zien bij de opvang van vluchtelingen. Dit onderwerp raakt de fysieke leefbaarheid vooral via de ruimtelijke inpassing, de mate van structurele organisatie en de bestuurlijke kaders waarbinnen keuzes worden gemaakt. In Bernheze wordt de relatie tussen opvang van vluchtelingen en leefbaarheid vooral impliciet en in de praktijk vormgegeven. Leefbaarheid ontstaat niet alleen vanuit vooraf vastgestelde kaders en beleid, maar ook door pragmatisch handelen, korte lijnen en concrete keuzes in de uitvoering. Tegelijkertijd zorgt het ontbreken van een duidelijke visie en structurele beleidskaders ervoor dat deze relatie minder expliciet en minder goed stuurbaar is, wat risico's en kwetsbaarheid met zich mee kan brengen voor de toekomstige uitvoering.

Veel uitspraken over effectiviteit zijn daardoor gebaseerd op signalen, ervaringen en meldingen. Het beeld dat hierdoor ontstaat is dat monitoring vooral gericht is op output (wat is gedaan?) en nauwelijks op outcome (wat levert het op?). De NTI uit september 2024 bevestigt dit patroon en fungeert daardoor primair als voortgangsinstrument met statusoverzichten, niet als instrument voor effectmeting. Ook in de afrondende NTI van februari 2026 blijft de nadruk liggen op gerealiseerde acties en voortgang, en minder op het systematisch inzichtelijk maken van de effecten op leefbaarheid en sociale samenhang. Hierdoor sluit deze eindbalans aan bij het beeld dat monitoring zich vooral richt op output.

Een belangrijke verklaring hiervoor is dat de doelen uit het bestuursprogramma breed en abstract zijn geformuleerd. Begrippen als *“leefbare kernen”*, *“aantrekkelijke openbare ruimte”* of *“goed voorzieningenniveau”* bieden richting, maar weinig houvast voor concrete sturing of evaluatie. Immers, dergelijke termen zijn subjectief van aard. Medewerkers geven aan dat zij deze doelen wel herkennen, maar dat ze in de dagelijkse praktijk vooral werken vanuit wettelijke taken, urgente dossiers en uitvoeringsprogramma’s. Daardoor worden de doelen uit het bestuursprogramma niet altijd gebruikt als kader om keuzes te maken of resultaten te beoordelen. Het gevolg is dat er wel veel gebeurt, maar dat niet duidelijk is of dit precies is wat de raad voor ogen had toen de doelen werden vastgesteld.

Analyse
De gemeente behaalt zichtbare resultaten, maar kan onvoldoende aantonen wat deze betekenen voor de leefbaarheid. Doelen zijn abstract en monitoring is beperkt, waardoor niet kan worden vastgesteld of inspanningen daadwerkelijk leiden tot beter leefbare kernen. Op basis van de interviews ontstaat een helder patroon: er is veel zichtbare activiteit in de fysieke leefomgeving, maar weinig meetbare indicatoren. Monitoring is versnipperd en vooral gericht op uitvoering. Effecten worden zelden onderzocht. De bijdrage van veel maatregelen aan leefbaarheid blijven vooral gebaseerd op aannames en professionele inschattingen. De relatie tussen inspanningen en effecten blijft daardoor grotendeels impliciet.

3.5 Voortgang versus realisatie in de praktijk

Uit het onderzoek komt naar voren dat medewerkers de bestuurlijke inzet en gezette stappen herkennen, maar erkennen dat zichtbare effecten achterblijven. In vrijwel alle domeinen wordt benadrukt dat de bestuurlijke rapportages vooral procesmatige voortgang laten zien, zoals het vaststellen van visies, het opstellen van programma’s of het afronden van onderzoeken, terwijl de daadwerkelijke impact in de leefomgeving beperkt zichtbaar is.

Een terugkerend thema is het ontbreken van structurele monitoring en het ontbreken van een nulmeting. Medewerkers geven aan dat zij wel kunnen rapporteren over activiteiten en gerealiseerde producten, maar dat het moeilijk is om te bepalen wat deze bijdragen aan de leefbaarheid in de kernen. Dit geldt voor alle domeinen. In meerdere gesprekken wordt expliciet benoemd dat leefbaarheid een breed en deels subjectief begrip is, waardoor het lastig is om effecten eenduidig te meten. Waar kwantitatieve indicatoren wel beschikbaar zijn, zoals vierkante meters groen of aantallen woningen, geven medewerkers aan dat deze slechts een beperkt beeld geven van de ervaren leefbaarheid.

Daarnaast speelt capaciteit een belangrijke rol. In meerdere domeinen leidt een gebrek aan personeel of middelen tot vertraging. Dit geldt met name voor beleidsontwikkeling op het gebied van groen, klimaatadaptatie en sociaal beleid. Plannen die bestuurlijk zijn aangekondigd, zoals een vergroeningsplan of een kansenkaart voor boomaanplant, zijn niet gerealiseerd vanwege gebrek aan tijd en menskracht. Hierdoor ontstaat een kloof tussen bestuurlijke ambitie en uitvoeringspraktijk. Ook kiest het college in diverse domeinen bewust voor kwaliteit boven snelheid, bijvoorbeeld door te kiezen voor meer groen, differentiatie in woningbouw, emissieloos werken en intensieve participatie. Deze keuzes verhogen de kwaliteit, maar vertragen de realisatie.

Ook is de gemeente in hoge mate afhankelijk van externe partijen, zoals ontwikkelaars en maatschappelijke organisaties, wat de sturingsmogelijkheden beperkt. Dit geldt bijvoorbeeld voor woningbouw, waar ontwikkelaars veelal bepalend zijn voor tempo en betaalbaarheid, maar ook voor de transitie van het buitengebied, waar agrariërs zelf het initiatief moeten nemen. In het sociaal domein is de gemeente afhankelijk van zorgaanbieders, scholen en maatschappelijke partners, terwijl bij mobiliteit samenwerking met provincie, vervoerders en hulpdiensten noodzakelijk is. Deze afhankelijkheid maakt dat de gemeente niet altijd de regie kan voeren zoals bestuurlijk wordt verondersteld. Medewerkers geven aan dat dit leidt tot vertragingen, beperkte sturingsmogelijkheden en soms tot scheefgroei in het aanbod of de uitvoering.

Hoewel participatie een belangrijk onderdeel is van het bestuursprogramma geven medewerkers aan dat de impact hiervan wisselend is. Formeel worden inwoners betrokken via bijeenkomsten, consultaties en dorpsraden, maar het bereik is beperkt en vaak komen dezelfde groepen opdagen. Vooral jongeren en minder mondige inwoners worden moeilijk bereikt. Daarnaast wordt benoemd dat participatie vooral effectief is wanneer onderwerpen concreet en herkenbaar zijn. Bij abstracte thema's, zoals brede beleidsvisies, blijft de betrokkenheid beperkt. Medewerkers geven aan dat participatie wel plaatsvindt, maar dat de doorwerking ervan in beleid en uitvoering niet altijd zichtbaar is.

In vrijwel alle interviews wordt het belang van integrale samenwerking benadrukt. Medewerkers ervaren dat de Omgevingswet en interne overlegstructuren zoals intaketafels en omgevingstafels bijdragen aan betere afstemming tussen domeinen. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat integraliteit nog in ontwikkeling is en dat de praktijk soms achterblijft bij de bestuurlijke ambitie. In domeinen zoals veiligheid, zorg en openbare ruimte wordt wel vooruitgang geboekt in samenwerking, bijvoorbeeld via het AVE-model[6] of via multidisciplinaire casus overleggen. Toch blijft de vraag hoe deze samenwerking bijdraagt aan de leefbaarheid moeilijk te beantwoorden door het ontbreken van meetbare resultaten.

In de NTI uit september 2024 en de afsluitende NTI uit februari 2026 worden speerpunten voorzien van kleuren die de voortgang aangeven. Medewerkers geven aan dat deze kleuren vooral iets zeggen over de formele status van documenten of processen, maar weinig over de daadwerkelijke realisatie of effecten. Een speerpunt kan bijvoorbeeld "groen" zijn omdat een visie is vastgesteld, terwijl de uitvoering nog moet beginnen. Andersom kan een speerpunt "grijs" zijn omdat het beleid recent is vernieuwd, terwijl er wel degelijk stappen worden gezet. Dit verschil in interpretatie leidt ertoe dat het bestuurlijke beeld van voortgang te optimistisch wordt weergegeven.

Analyse
De verschillen tussen ambitie en resultaat op het gebied van leefbaarheid zijn grotendeels te verklaren door het handelen van de gemeente zelf. De gemeente formuleert ambities bewust op hoofdlijnen en werkt deze beperkt uit in concrete, meetbare doelen. Daardoor is het lastig om resultaten goed te volgen en te beoordelen. Daarnaast is de sturing op resultaten beperkt en is de monitoring versnipperd. In de uitvoering zorgen capaciteitsgebrek, prioritering en recente beleidsvorming ervoor dat effecten vaak nog niet zichtbaar zijn. Dit vergroot het verschil tussen ambitie en praktijk. Verder spelen externe factoren, zoals afhankelijkheid van ontwikkelaars en lange doorlooptijden, ook een rol, maar zijn minder bepalend. Hierdoor wordt het door het college geschetste beeld van voortgang beperkt bevestigd door de praktijk. Medewerkers zien de inzet en de voortgang, maar erkennen dat de effecten op leefbaarheid nog beperkt zichtbaar zijn en dat uitvoering vaak nog in ontwikkeling is.

3.6 Monitoring, bijsturing en transparantie

Uit de interviews komt naar voren dat leefbaarheid binnen de gemeente wordt gezien als een breed en veelzijdig begrip, dat zowel de fysieke omgeving als sociale factoren omvat. Woningbouw, groen, mobiliteit, openbare ruimte en het buitengebied vormen de fysieke basis, maar worden in de praktijk voortdurend beïnvloed door gezondheid, participatie, veiligheid en welzijn. Deze brede interpretatie sluit aan bij de ambities in de Omgevingsvisie en het Breed Maatschappelijk Beleid, maar maakt het tegelijkertijd lastig om leefbaarheid te vertalen naar concrete, toetsbare doelen.

In vrijwel alle domeinen ontbreekt een samenhangende set van indicatoren of nulmetingen. Hierdoor is het moeilijk om vast te stellen wat het beleid daadwerkelijk oplevert voor de leefbaarheid in de kernen. Monitoring richt zich vooral op kwantitatieve aantallen en activiteiten, terwijl de ervaren leefkwaliteit van inwoners onvoldoende in beeld komt. Dit maakt het lastig om verschillen tussen ambitie en resultaat te duiden.

[6] Aanpak ter Voorkoming van Escalatie (AVE). Dit model geeft antwoord op de vraag wie de regie heeft als problemen in huishoudens met oplopende problematiek, waar meer professionals van verschillende organisaties bij betrokken zijn, te groot worden.

De monitoring van voortgang, voor zover mogelijk, vindt plaats via verschillende systemen en overlegstructuren, die per domein sterk verschillen. Een integraal dashboard voor leefbaarheid ontbreekt. Binnen de fysieke leefomgeving wordt woningbouw gevolgd via een digitale monitor, maar deze bevat alleen recente gegevens. Groenbeleid monitort het aantal vierkante meter openbaar groen per woning, maar niet biodiversiteit of beleving. Mobiliteit wordt gevolgd via onderzoeken, verkeerstellingen en evaluaties van gerealiseerde projecten. Een integrale structurele effectmonitoring op leefbaarheid is echter beperkt aanwezig. Bij openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van meldingen van inwoners als signaalbron. In het sociaal domein is monitoring vooral kwalitatief van aard, via evaluaties, netwerkgesprekken en casus overleggen. De respons op cliënttevredenheidsonderzoeken is laag, waardoor de zeggingskracht beperkt is. Duurzaamheid en economie kennen de meest concrete indicatoren, zoals energielabels en naleving van normen. Hoewel deze vormen van monitoring waardevolle informatie opleveren, richten zij zich vooral op activiteiten en processtappen. De effecten op leefbaarheid blijven daardoor vaak buiten beeld.

De gemeenteraad heeft een belangrijke rol heeft in het stellen van kaders en het controleren van het college. Daarom informeert het college de gemeenteraad regelmatig over voortgang van het beleid. Via tussentijdse informatiebrieven, jaarrekeningen, thematische notities en raadsvoorstellen ontvangt de raad een breed palet aan gegevens over lopende projecten, beleidsontwikkelingen en knelpunten. Deze rapportages zijn doorgaans volledig en tijdig en geven inzicht in de stappen die zijn gezet en de processen die in gang zijn gezet. Wat opvalt is dat de informatie vooral procesmatig van aard is. De nadruk ligt op activiteiten, planning en uitvoering, terwijl de effecten op leefbaarheid minder expliciet worden gemaakt. Verder ontbreekt het ook aan een integrale terugkoppeling naar de gemeenteraad over leefbaarheid, waarin wordt gerapporteerd over de effecten van maatregelen op het gebied van leefbaarheid binnen verschillende beleidsterreinen. De dusver aangeboden informatie over leefbaarheid is hoofdzakelijk gefragmenteerd per domein of onderwerp gedeeld.

Verschillende portefeuillehouders ervaren dat de kaderstellende en controlerende rol in de praktijk door de gemeenteraad terughoudend worden ingevuld. Rapportages worden vaak voor kennisgeving aangenomen en slechts zelden geagendeerd voor inhoudelijke bespreking. Volgens meerdere portefeuillehouders stellen raadsleden beperkt verdiepende vragen en sturen nauwelijks bij op basis van de ontvangen informatie. Ook wordt aangegeven dat de raad vooral actief is bij grote besluiten, zoals locatiekeuzes of investeringsbesluiten, maar dat de aandacht daarna verschuift en de uitvoering grotendeels aan het college wordt gelaten.

Hierdoor ontstaat een bestuurlijke praktijk waarin de raad gefragmenteerd geïnformeerd wordt en slechts beperkt gebruikmaakt van de mogelijkheden om richting te geven of bij te sturen. Dit heeft gevolgen voor de mate waarin verschillen tussen ambitie en resultaat worden gesignaleerd en besproken. Doordat rapportages weinig effectinformatie bevatten en de raad deze informatie niet actief bespreekt, blijven afwijkingen tussen plannen en realisatie vaak impliciet. Bijsturing vindt daardoor vooral plaats binnen de ambtelijke organisatie of op initiatief van het college, bijvoorbeeld wanneer projecten vastlopen of er maatschappelijke weerstand ontstaat.

Analyse

Omdat het bestuursprogramma bewust globaal is opgezet, blijft er ruimte om gedurende de bestuursperiode bij te sturen zonder inmenging van de gemeenteraad. Dit betekent dat monitoring minder strak gekoppeld is aan vooraf vastgestelde doelen. Verder blijkt uit het onderzoek dat meldingen van bewoners worden geregistreerd en geanalyseerd en dat hiermee gericht kan worden ingegrepen. Dat is een bruikbare vorm van praktijkgerichte monitoring. Het gaat hier vooral om operationele signalen en minder om een integrale effectmeting van leefbaarheid. De gemeente monitort wel, maar vooral op activiteiten, planning en uitvoering. De stap naar effectgerichte monitoring op voorzieningen en sociale samenhang is beperkt ontwikkeld. Daardoor blijft het lastig om verschillen tussen ambitie en resultaat expliciet te duiden en transparant te verantwoorden.

4. Burgerpeiling en enquête

4.1 VNG-burgerpeiling 2023

De VNG Burgerpeiling is een landelijk gestandaardiseerd onderzoeksinstrument van VNG Realisatie waarmee gemeenten inzicht krijgen in de mening, leefbaarheid, betrokkenheid en dienstverlening. Het instrument helpt beleid af te stemmen op de behoeften van inwoners. Uit de VNG Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl uit 2023 blijkt dat inwoners onderwerpen gerelateerd aan de fysieke leefbaarheid in de gemeente Bernheze overwegend positief beoordelen. De buurt wordt gemiddeld gewaardeerd met een 8,22, wat hoger ligt dan vergelijkbare gemeenten. Ook de ervaren sociale veiligheid (7,09) en de kwaliteit van de fysieke leefomgeving (6,35) liggen licht boven het referentieniveau.

De fysieke leefomgeving kent echter ook aandachtspunten. Inwoners zijn minder positief over:

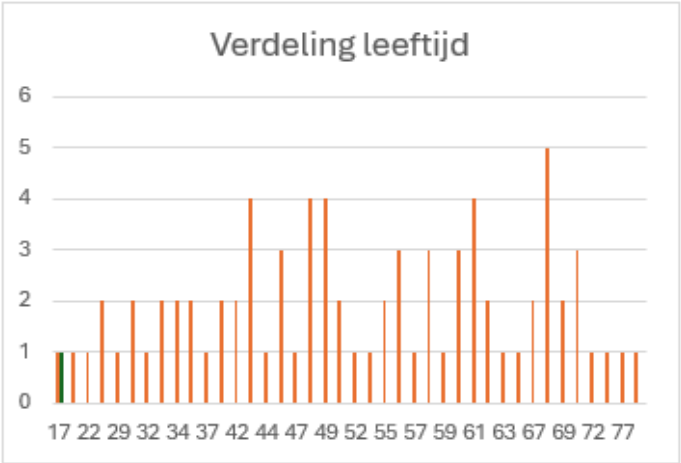
- De staat en het onderhoud van de openbare ruimte (o.a. schoon, heel en begaanbaar);
- Verkeersveiligheid en verkeersoverlast, waar een deel van de inwoners regelmatig onveilige situaties ervaart;
- Het voorzieningenniveau, dat iets lager scoort dan in vergelijkbare gemeenten.

Daarnaast geeft een relatief groot deel van de inwoners aan dat de buurt niet vooruitgaat of zelfs achteruitgaat, wat wijst op zorgen over de toekomstige kwaliteit van de leefomgeving. De fysieke leefbaarheid in de gemeente is op hoofdlijnen op orde en wordt door inwoners als prettig ervaren. Dit hangt samen met een relatief hoge waardering voor veiligheid en woonomgeving. Tegelijkertijd laat de analyse zien dat deze positieve beoordeling onder druk staat door concrete, zichtbare aspecten van de openbare ruimte en infrastructuur. Met name het onderhoudsniveau, verkeersveiligheid en het voorzieningenniveau vormen structurele aandachtspunten. Dit zijn factoren die direct invloed hebben op de dagelijkse leefervaring van inwoners en daarmee ook op de ervaren ontwikkeling van de buurt.

4.2 Enquête 2026 Bewoners Bernheze

Ter ondersteuning van het onderzoek is in de maanden februari tot en met april 2026 een enquête uitgezet onder de bewoners van de gemeente Bernheze. Het doel van deze enquête was om te peilen hoe de speerpunten met betrekking tot leefbaarheid in de kernen op het vlak van voorzieningen en sociale samenhang, die in het bestuursakkoord waren opgenomen, zijn gerealiseerd in de afgelopen bestuursperiode en door de inwoners zijn ervaren. De enquête is via de reguliere mediakanalen van gemeente uitgezet. Het was de eerste keer dat de rekenkamer van deze mogelijkheid gebruik maakt. In totaal hebben 76 respondenten de enquête ingevuld. Hoewel het aantal beperkt is, geeft het een beeld hoe inwoners de leefbaarheid ervaren. In onderstaande twee grafieken is de verdeling weergegeven van de respondenten over de verschillende dorpen in de gemeente en de verdeling naar leeftijd. Er zijn zeven vragen gesteld.

Kwaliteit van de aanwezige voorzieningen
Voor de twaalf belangrijkste voorzieningen is gevraagd in welke mate men tevreden is. Het vaakst tevreden is men over de huisarts/apotheek, scholen, parkeerplekken, groenvoorziening, speeltuinen en parken. Waar men ontevreden over is, zijn de wegen, pleinen en fietspaden en de handhaving & preventie.

Voorziening	Tevreden	Deels tevreden	Neutraal / geen mening	Deels ontevreden	Ontevreden
Openbaar vervoer	25%	16%	22%	16%	21%
Parkeerplekken	46%	26%	4%	9%	11%
Winkels	38%	21%	1%	16%	24%
Scholen	57%	13%	21%	4%	0%
Huisarts/apotheek	67%	8%	5%	3%	13%
Groenvoorziening	45%	22%	4%	16%	11%
Wegen/pleinen/fietspaden	25%	21%	0%	24%	28%
Speeltuinen en parken	43%	22%	11%	13%	7%
Sportvelden en zwembaden	39%	25%	13%	14%	3%
Ontmoetingsplekken	36%	22%	17%	20%	0%
Culturele voorzieningen	26%	28%	16%	12%	13%
Handhaving preventie	18%	32%	5%	20%	24%

Wanneer men niet tevreden is over voorzieningen vinden respondenten de voorzieningen vooral onvoldoende door een gebrek aan basisvoorzieningen, verkeersonveiligheid en achterstallig onderhoud. Veel respondenten noemen dat er te weinig winkels zijn of dat veel van de genoemde voorzieningen ontbreken of zijn verdwenen. Vooral in kleinere kernen wordt ervaren dat het aanbod erg beperkt is.

Er wordt ook vaak gewezen op onveilige verkeerssituaties. Respondenten noemen hardrijdend verkeer, drukte in dorpskernen, gevaarlijke kruisingen, slechte of ontbrekende fietspaden, smalle of slechte stoepen en onvoldoende veilige oversteekplekken. Dit zorgt vooral bij fietsers, voetgangers en kinderen voor gevoelens van onveiligheid. Kritiek is er op het onderhoud van de openbare ruimte, ondanks dat men tevreden is over de hoeveelheid groen. Wegen, trottoirs, fietspaden, speeltuinen en groenvoorzieningen worden volgens respondenten onvoldoende onderhouden. Groen zou slecht worden bijgehouden of juist verdwijnen door nieuwbouw. Verder noemen meerdere respondenten een gebrek aan handhaving en preventie, bijvoorbeeld op snelheid, overlast en parkeren.

Er is ook gevraagd wat de gemeente nog meer zou kunnen doen om de kwaliteit van de voorzieningen te verbeteren. Er was een keuze uit tien verbetervoorstellen. Meer antwoorden waren mogelijk. Opvallend veel respondenten gaven aan dat ze participatie van bewoners bij het bepalen van de voorzieningen en het beschikbaar stellen van voldoende middelen belangrijke verbeterpunten vinden.

In de toelichting bij de vraag geven respondenten vooral aan dat de gemeente meer kan doen door beter te luisteren naar bewoners, voorzieningen eerlijker te verdelen over de kernen, en concreet te investeren in bereikbaarheid, veiligheid en basisvoorzieningen. Daarnaast is er veel vraag naar meer voorzieningen voor jongeren, beter onderhoud van de openbare ruimte, en duidelijkere communicatie en opvolging van meldingen.

Ervaren onveiligheid en overlast
Aan de respondenten is gevraagd: "*Wat zou helpen om de veiligheid rond voorzieningen te verbeteren of overlast te verminderen?*"
De antwoorden laten vooral zien dat respondenten behoefte hebben aan meer toezicht en veiligere verkeerssituaties. Men vraagt van de gemeente meer aandacht voor te hard rijden, sluipverkeer, onoverzichtelijke oversteekplaatsen en foutparkeren, bijvoorbeeld bij scholen en drukke wegen. De respondenten verwachten daarbij meer inzet en handhaving van politie, wijkagenten en boa's. Meerdere reacties geven aan dat toezicht nu te weinig zichtbaar is en dat meldingen onvoldoende opvolging krijgen. Verder wordt hondenpoep, afval en een rommelige openbare ruimte regelmatig genoemd als bron van overlast. Enkele inwoners benadrukken dat meer voorzieningen en activiteiten voor jongeren kunnen helpen om overlast

te voorkomen. Tot slot noemen sommige respondenten het belang van beter luisteren naar bewoners, sneller reageren op signalen en in gesprek gaan met mensen die overlast veroorzaken.

Keuze Verbeter voorstel	Perc
Meer uitleg geven over welke voorzieningen er allemaal zijn	14%
Voorzieningen dichterbij of beter bereikbaar maken	28%
Meer geld of aandacht geven aan bepaalde voorzieningen	50%
Buurtbewoners laten meedenken of meepraten	63%
Voorzieningen beter onderhouden of schoner houden	39%
Betere/ruimere openingstijden van voorzieningen	8%
Meer voorzieningen maken voor bepaalde groepen	45%
Meer overlaten aan inwoners om voorzieningen te organiseren	25%
Ik vind het niet nodig dat voorzieningen verbeterd worden	7%
Weet ik niet / geen mening	1%

Er is gevraagd wat de gemeente zou kunnen doen om de onveiligheid en overlast te verminderen. Het uitbreiden van toezicht en handhaving is het meest genoemd om het gevoel van veiligheid te vergroten. Het verbeteren van de straatverlichting is ook belangrijk.

Soort onveiligheid of overlast verbeteren	Perc,
Meer toezicht of handhaving	51%
Betere verlichting	30%
Meer betrokkenheid van buurtbewoners (Buurtpreventie)	24%
Schonere voorzieningen	13%
Betere samenwerking met jongeren of jeugdwerk]	13%
Meer activiteiten voor bepaalde groepen (bijv. jongeren, ouderen)	20%
[Ik vind dit niet nodig	5%
Weet ik niet / geen mening	9%

De app “Zo Gemeld”

Aan de respondenten is gevraagd: “*Wat zijn uw ervaringen met de app 'Zo gemeld' van de gemeente?”*

De reacties op de app Zo gemeld laten een gemengd beeld zien. Het is opvallend dat ongeveer de helft van de respondenten aangeeft de app niet te kennen, niet te gebruiken of er geen ervaring mee te hebben. Dat kan betekenen dat de zichtbaarheid, toegankelijkheid of voorkeur voor andere kanalen (zoals de website) nog aandacht vraagt. Onder de respondenten die wel ervaring hebben, overheerst een positief oordeel: de app wordt regelmatig omschreven als handig, makkelijk en effectief voor het doen van meldingen. Er is ook kritiek, met name op de opvolging van meldingen. Respondenten noemen trage afhandeling, gebrekkige terugkoppeling en onduidelijkheid over wat er met meldingen gebeurt. Kwalitatief gezien lijkt de app als meldmiddel dus redelijk goed te functioneren, maar liggen de belangrijkste verbeterpunten in de opvolging, communicatie en zichtbaarheid van het proces na het indienen van een melding.

Beoordeling leefbaarheid

Tot slot de vraag welk rapportcijfer geven de respondenten over de ontwikkeling van de leefbaarheid in de kernen over de afgelopen bestuursperiode? Van de respondenten geeft 30% een ruime voldoende of hoger, 46% geeft een bijna voldoende/voldoende en 24% geeft een onvoldoende. De belangrijkste rode draad in de antwoorden is een gevoel van ongelijkheid en ongehoord zijn. Respondenten – met name uit de kleinere kernen – ervaren dat de gemeente onvoldoende naar hen luistert en dat investeringen en aandacht onevenredig naar Heesch gaan. Er is een duidelijke behoefte aan praktische verbeteringen in de openbare ruimte (meer bankjes, prullenbakken, betere verlichting) en aan meer zichtbare handhaving voor verkeersveiligheid en overlast. Uit de beantwoording van de vragen in de enquête komt duidelijk de wens naar voren om als inwoner serieus genomen te worden en meer inspraak te hebben bij gemeentelijke beslissingen, betere communicatie en zichtbare opvolging van signalen uit de samenleving.

5. De conclusies

Op basis van de bevindingen trekt de rekenkamer de volgende conclusies:

Conclusie 1: De ambities uit het bestuursprogramma zijn onvoldoende concreet en toetsbaar
De rekenkamer constateert dat veel ambities op het vlak van leefbaarheid richtinggevend zijn geformuleerd, maar nauwelijks zijn vertaald naar meetbare doelen, indicatoren of beoogde maatschappelijke effecten. Hierdoor ontbreekt een duidelijk sturings- en beoordelingskader voor raad, college en organisatie. Dit belemmert een goede monitoring, verantwoording en evaluatie van het beleid op het gebied van leefbaarheid.

Conclusie 2: De gemeente heeft veel activiteiten uitgevoerd, maar de relatie met de oorspronkelijke ambities beperkt zichtbaar
De gemeente Bernheze heeft in de bestuursperiode 2022–2026 aantoonbaar resultaten geboekt op het gebied van leefbaarheid in de kernen, vooral door fysieke verbeteringen zoals vergroening van centra, herinrichting van openbare ruimte, woningbouwprojecten, verduurzaming van accommodaties en initiatieven gericht op ontmoeting en participatie. Ook zijn inwoners, dorpsraden en lokale organisaties bij verschillende projecten betrokken. De uitvoering volgt vooral bestaande programma's en wettelijke taken, waardoor de koppeling met de speerpunten uit het bestuursprogramma beperkt zichtbaar is. Hierdoor is slechts gedeeltelijk vast te stellen in hoeverre de oorspronkelijke ambities daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

Conclusie 3: De monitoring richt zich vooral op uitgevoerde activiteiten en nauwelijks op maatschappelijke effecten
De gemeente monitort voornamelijk output, zoals aantallen woningen, vierkante meters groen en uitgevoerde projecten. Structureel inzicht in effecten op ervaren leefbaarheid, sociale samenhang en veiligheid ontbreekt. Daardoor kan de gemeente wel aantonen dát er veel is gerealiseerd, maar slechts beperkt onderbouwen in hoeverre deze resultaten daadwerkelijk hebben geleid tot beter leefbare kernen.

Conclusie 4: Participatie van inwoners vindt plaats, maar is vooral projectmatig en bereikt niet alle groepen
De gemeente betrekt inwoners actief bij concrete ruimtelijke projecten en werkt daarbij samen met dorpsraden, verenigingen en maatschappelijke organisaties. Toch blijkt dat participatie vaak reactief en projectmatig is georganiseerd. Vooral jongeren en minder mondige inwoners worden beperkt bereikt. Ook is de invloed van participatie op uiteindelijke beleidskeuzes niet altijd zichtbaar of duidelijk voor inwoners. De enquête ondersteunt deze conclusie. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat buurtbewoners meer zouden moeten kunnen meedenken over voorzieningen. Ook uit open antwoorden blijkt een duidelijke behoefte aan meer inspraak en terugkoppeling.

Conclusie 5: Het bestuurlijke beeld van voortgang wordt in de praktijk slechts gedeeltelijk bevestigd
Het college rapporteert in de voortgangsrapportages overwegend positief over de uitvoering van het bestuursprogramma. Medewerkers herkennen de inzet en voortgang, maar geven tegelijkertijd aan dat veel effecten nog niet zichtbaar zijn, projecten vertraging oplopen door capaciteitstekorten en monitoring van resultaten beperkt is. Hierdoor ontstaat een verschil tussen bestuurlijke voortgangsrapportages en de ervaren praktijk van uitvoering en effectiviteit. Ook inwoners beoordelen de ontwikkeling van de leefbaarheid genuanceerd: 30% geeft een ruim voldoende of hoger, terwijl 24% een onvoldoende geeft. Dit ondersteunt het beeld dat voortgang niet altijd als verbetering wordt ervaren.

6. De voorstellen

Voorstel 1: Ontwikkel een integraal monitoringskader voor leefbaarheid

Verzoek het college om een integraal monitoringskader voor leefbaarheid op te stellen. Hierin dienen per kern en per thema concrete doelen, indicatoren, nulmetingen en evaluatiemomenten te worden opgenomen. Het monitoringskader moet zowel fysieke aspecten (bijvoorbeeld openbare ruimte, verkeersveiligheid en voorzieningen) als sociale aspecten (bijvoorbeeld ontmoeting, participatie en sociale samenhang) bevatten. Maak bijvoorbeeld gebruik van periodieke inwonersenquêtes om ontwikkelingen in de ervaren leefbaarheid, verkeersveiligheid, voorzieningen en sociale samenhang te monitoren. Laat het college hierover frequent (bijvoorbeeld jaarlijks) rapporteren aan de gemeenteraad. Door structureel en uniform te monitoren ontstaat beter inzicht in de effecten van beleid, kunnen afwijkingen eerder worden gesignaleerd en wordt gerichter bijsturen mogelijk. Daarnaast versterkt dit de transparantie richting gemeenteraad en inwoners.

Voorstel 2: Concretiseer doelstellingen voor leefbaarheid

Verzoek het college om toekomstige ambities en speerpunten op het gebied van leefbaarheid concreter en toetsbaarder te formuleren bij de vaststelling van nieuw beleid en bestuursprogramma's. Werk doelstellingen uit in duidelijke maatschappelijke effecten, meetbare indicatoren en beoogde resultaten per kern, zodat vooraf helder is wat de gemeente wil bereiken en achteraf beter kan worden vastgesteld in hoeverre beleid daadwerkelijk heeft bijgedragen aan de leefbaarheid. Betrek hierbij zowel fysieke aspecten, zoals openbare ruimte en voorzieningen, als sociale aspecten, zoals ontmoeting, veiligheid en sociale samenhang. Hiermee wordt beoogd om de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad te versterken en ontstaat een beter uitgangspunt voor monitoring, evaluatie en bijsturing.

Voorstel 3: Verbreed en structureer inwonersparticipatie

Verzoek het college om een brede participatieaanpak te ontwikkelen waarin duidelijk wordt vastgelegd hoe inwoners structureel worden betrokken bij beleid en uitvoering op het gebied van leefbaarheid. Besteed daarbij specifiek aandacht aan het bereiken van jongeren, minder mondige inwoners en groepen die nu beperkt deelnemen aan participatietrajecten. Maak daarnaast inzichtelijk hoe input van inwoners wordt meegewogen in besluitvorming en welke keuzes uiteindelijk worden gemaakt. Hiermee wordt niet alleen het draagvlak vergroot, maar ook het vertrouwen van inwoners in de gemeentelijke besluitvorming versterkt. Dit sluit aan bij de uitkomsten van de enquête, waarin inwoners nadrukkelijk aangeven meer betrokken te willen worden bij keuzes over leefbaarheid en voorzieningen.

Voorstel 4: Effectgerichter rapporteren

Verzoek het college om de gemeenteraad periodiek niet alleen te informeren over de voortgang van projecten en uitgevoerde activiteiten, maar ook expliciet over de maatschappelijke effecten, risico's, vertragingen en mate van doelbereik. Neem daarbij per speerpunt inzichtelijk op welke resultaten wel en niet zijn gerealiseerd en welke oorzaken hieraan ten grondslag liggen. Van de gemeenteraad wordt verwacht dat deze rapportages actief inhoudelijk besproken worden en waar nodig actief bij te sturen, zodat de raad beter invulling kan geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol en waar nodig tijdig kan bijsturen.

Bijlage 1: Beantwoording onderzoeksvragen en toetsing normenkader

In hoofdstuk 3 is ingegaan op de bevindingen in algemene zin. De onderverdeling in paragrafen en subparagrafen van het bevindingenhoofdstuk is grotendeels gestoeld op de onderzoeksvragen. Onderstaand worden deze bevindingen specifiek en bondig vertaald naar de deelvragen en vervolgens naar de hoofdvraag van het onderzoek. Vervolgens wordt gereflecteerd op het normenkader, welke in hoofdstuk 1 is beschreven.

Beantwoording onderzoeksvragen

- *Hoe heeft de gemeente Bernheze de ambities uit het bestuursprogramma 2022–2026 concreet gemaakt in acties op het gebied van voorzieningen en sociale samenhang in de kernen?*

De ambities uit het bestuursprogramma zijn binnen de verschillende beleidsdomeinen uitgewerkt in concrete activiteiten en projecten. De gemeente heeft bijvoorbeeld ingezet op het behoud van voorzieningen in kleinere kernen, het vergroenen van openbare ruimten, het verbeteren van verkeersveiligheid, het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed en het versterken van ontmoetingsmogelijkheden voor inwoners. Binnen het sociaal domein is gewerkt aan het versterken van de sociale basis door middel van participatie, jongerenwerk, opbouwwerk en de inzet van maatschappelijke voorzieningen als ontmoetingsplekken. Hoewel deze acties bijdragen aan de leefbaarheid in de kernen, blijkt uit het onderzoek dat de ambities uit het bestuursprogramma in de praktijk vooral richtinggevend zijn gebleven. De vertaling naar concrete en toetsbare doelen voor de speerpunten verschilt per beleidsterrein en is niet overal even sterk uitgewerkt. Hierdoor ontbreekt in veel gevallen een directe koppeling tussen de bestuurlijke ambitie en de uiteindelijke uitvoering en resultaat.

- *Welke acties en maatregelen zijn daadwerkelijk uitgevoerd om deze ambities per kern te realiseren, en in hoeverre zijn inwoners en lokale partijen hierbij betrokken?*

In de bestuursperiode zijn veel van de aangekondigde acties daadwerkelijk uitgevoerd of in gang gezet. Zo zijn dorpscentra vergroend, straten heringericht, woningbouwprojecten gestart, mobiliteitsmaatregelen ontwikkeld en maatschappelijke voorzieningen versterkt. Daarnaast zijn projecten uitgevoerd met een sterk lokaal karakter, zoals het onderzoek naar een nieuw sportpark in Heeswijk-Dinther en initiatieven gericht op de toekomst van het buitengebied. Bij veel fysieke projecten zijn inwoners, dorpsraden, verenigingen en andere lokale organisaties actief betrokken geweest. Participatie is met name zichtbaar bij projecten die direct invloed hebben op de leefomgeving van inwoners. In het sociaal domein is de betrokkenheid van inwoners minder structureel georganiseerd en verloopt deze vaak via professionals en maatschappelijke organisaties. Het onderzoek laat zien dat vooral jongeren en minder mondige inwoners moeilijk te bereiken zijn. Hoewel participatie breed wordt ingezet, blijft de invloed ervan op uiteindelijke beleidskeuzes niet altijd zichtbaar.

- *Welke zichtbare en meetbare resultaten zijn behaald op het gebied van voorzieningen en sociale samenhang, en sluiten deze aan bij de eerder geformuleerde doelen?*

De gemeente heeft gedurende de bestuursperiode verschillende zichtbare resultaten gerealiseerd. Deze zijn onder meer terug te zien in de vergroening van centra en woonwijken, verbeteringen van de openbare ruimte, uitbreiding van de woningvoorraad, verduurzaming van accommodaties en initiatieven die ontmoeting, participatie en sociale veiligheid bevorderen. Deze resultaten sluiten in algemene zin aan bij de ambities uit het bestuursprogramma. Tegelijkertijd blijkt dat de gemeente vooral monitort op gerealiseerde activiteiten en fysieke output, zoals het aantal woningen of vierkante meters groen. Er wordt nauwelijks onderzocht in hoeverre deze resultaten daadwerkelijk hebben geleid tot een grotere sociale samenhang of een hogere ervaren leefbaarheid. Daardoor blijft de vraag of de gerealiseerde maatregelen daadwerkelijk hebben geleid tot de beoogde maatschappelijke effecten grotendeels onbeantwoord.

- *Hoe heeft de gemeente de voortgang gemonitord, gerapporteerd en – waar nodig – bijgestuurd, en in hoeverre zijn verschillen tussen ambitie en resultaat verklaarbaar vanuit eigen handelen?*

De gemeente monitort de voortgang van beleid en projecten via verschillende rapportages, notities, evaluaties en overlegstructuren. Hierbij ligt de nadruk vooral op de voortgang van activiteiten en de uitvoering van projecten. Een integraal monitoringssysteem voor leefbaarheid ontbreekt echter. Ook zijn er nauwelijks nulmetingen of samenhangende indicatoren beschikbaar om de effecten van beleid op leefbaarheid en sociale samenhang te meten. Hierdoor is het lastig om verschillen tussen ambitie en resultaat goed te duiden. Uit het onderzoek blijkt dat deze verschillen voor een belangrijk deel voortkomen uit keuzes van de gemeente zelf. De ambities zijn bewust breed geformuleerd, concrete doelstellingen ontbreken vaak en de monitoring richt zich vooral op output in plaats van op maatschappelijke effecten. Daarnaast spelen capaciteitsproblemen, prioritering van werkzaamheden en afhankelijkheid van externe partijen een rol bij vertragingen en verschillen tussen plannen en uitvoering.

- *In hoeverre wordt het door het college geschetste beeld van voortgang en realisatie gedeeld door belanghebbenden in de praktijk?*

Het college schetst in de voortgangsrapportages een overwegend positief beeld van de uitvoering van het bestuursprogramma. Uit de interviews blijkt dat medewerkers en andere betrokkenen erkennen dat veel activiteiten zijn uitgevoerd en dat op verschillende terreinen voortgang is geboekt. Tegelijkertijd wordt dit positieve beeld slechts gedeeltelijk bevestigd. Veel betrokkenen geven aan dat de effecten van maatregelen op de leefbaarheid nog onvoldoende zichtbaar zijn, dat projecten vertraging kunnen oplopen en dat monitoring van resultaten beperkt plaatsvindt. Daarnaast blijkt dat de voortgangsrapportages vooral inzicht geven in de status van projecten en processen, maar minder in de daadwerkelijke maatschappelijke effecten. Hierdoor ontstaat een verschil tussen de bestuurlijke rapportage van voortgang en de ervaren praktijk van uitvoering en effectiviteit. Belanghebbenden herkennen de inzet van de gemeente, maar zijn terughoudender in hun oordeel over de mate waarin de ambities daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

De centrale onderzoeksvraag luidde als volgt:
In hoeverre heeft de gemeente Bernheze uitvoering gegeven aan haar ambities en acties, zoals geformuleerd in het bestuursprogramma 2022–2026, op het gebied van leefbaarheid in de kernen – specifiek gericht op voorzieningen en sociale samenhang – en welke resultaten zijn daarmee bereikt?
De gemeente Bernheze heeft gedurende de bestuursperiode 2022–2026 op uiteenlopende manieren invulling gegeven aan de ambities op het gebied van leefbaarheid in de kernen. Zowel in de fysieke leefomgeving als binnen het sociaal domein zijn verschillende projecten, beleidsmaatregelen en initiatieven uitgevoerd die bijdragen aan voorzieningen en sociale samenhang. Voorbeelden hiervan zijn de vergroening van dorpscentra, woningbouwontwikkelingen, investeringen in maatschappelijke accommodaties, verbetering van verkeersveiligheid en de inzet op ontmoeting en participatie. Tegelijkertijd blijkt dat de relatie tussen deze activiteiten en de oorspronkelijke ambities uit het bestuursprogramma niet altijd expliciet zichtbaar is. De ambities zijn veelal breed geformuleerd en slechts beperkt vertaald naar concrete en meetbare doelstellingen. Hierdoor kan worden vastgesteld dat de gemeente veel heeft gedaan om de leefbaarheid te versterken, maar is slechts gedeeltelijk aantoonbaar in hoeverre de oorspronkelijke ambities daadwerkelijk zijn gerealiseerd en welke effecten dit heeft gehad op de leefbaarheid en sociale samenhang in de kernen.

Toetsing normenkader

Bij het onderzoek is vooraf een normenkader opgesteld wat is gebruikt bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen. De bevindingen uit hoofdstuk 3 zijn gebruikt om het normenkader te toetsten. De resultaten staan in de tabel op de volgende pagina.

Beoordelingsschaal: **1 = onvoldoende**, **2 = gedeeltelijk**, **3 = voldoende**.

Vaststelling		
Norm	**Score**	**Korte toelichting**
Ambities en doelen zijn beleidsmatig vastgelegd, concreet en kern specifiek.	**2**	De ambities zijn beleidsmatig vastgelegd, maar blijven volgens de bevindingen vaak richtinggevend en onvoldoende concreet of kern specifiek uitgewerkt.
Doelen zijn toetsbaar en relevant voor voorzieningen en sociale samenhang.	**1**	De doelen zijn relevant, maar door het ontbreken van harde indicatoren en concrete formuleringen slechts beperkt toetsbaar.
Uitvoering		
Norm	**Score**	**Korte toelichting**
Beleidsmaatregelen zijn tijdig en volgens plan uitgevoerd, of afwijkingen zijn gemotiveerd.	**2**	Er is veel uitgevoerd, maar vertragingen door capaciteit en externe afhankelijkheden maken dat de uitvoering slechts gedeeltelijk volgens plan verliep.
Betrokkenheid van inwoners en belanghebbenden is aantoonbaar aanwezig.	**2**	Betrokkenheid is aantoonbaar aanwezig bij veel fysieke projecten, maar is in andere domeinen minder structureel en minder breed georganiseerd.
Effect		
Norm	**Score**	**Korte toelichting**
Er is een meetbare impact op voorzieningen en sociale samenhang.	1	De bevindingen laten zien dat effecten op leefbaarheid en sociale samenhang nauwelijks systematisch worden gemeten.
De beoogde doelen zijn deels of volledig gerealiseerd per kern.	2	Er zijn zichtbare resultaten in verschillende kernen, maar door abstracte doelen en beperkte monitoring is realisatie slechts gedeeltelijk aantoonbaar.
Bijsturing en transparantie		
Norm	**Score**	**Korte toelichting**
Er is sprake van actieve monitoring en bijsturing.	**2**	Er vindt monitoring en bijsturing plaats op activiteiten en projecten, maar een integrale en effectgerichte systematiek ontbreekt grotendeels.
De gemeenteraad en inwoners zijn adequaat geïnformeerd.	**2**	De raad en inwoners worden regelmatig geïnformeerd, maar de informatie is vooral procesmatig en beperkt gericht op bereikte maatschappelijke effecten.

Conclusie

De beoordeling laat zien dat de gemeente op de onderdelen uitvoering, betrokkenheid, monitoring en informatievoorziening gedeeltelijk voldoet aan het normenkader, maar dat vooral de toetsbaarheid van doelen en de meetbaarheid van effecten achterblijven. Juist op deze punten sluiten de voorstellen aan: zij zijn erop gericht om ambities concreter te maken, indicatoren en effectmeting te versterken, participatie structureler te organiseren en de raad beter in positie te brengen om op resultaten en maatschappelijke effecten te sturen.

Bijlage 2: Overzicht acties bestuursprogramma 2022-2026

De in de onderzoeksaanpak geformuleerde onderzoeksvragen zijn redelijk abstract geformuleerd. Bij de verdere uitwerking van detailvragen en kijkend naar de bruikbaarheid van de onderzoeksresultaten voor de raad wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de tabellen met concreet acties uit het bestuursprogramma met uiteraard de focus op de thema's voorzieningen en sociale samenhang.

Onderstaand zijn de tabellen uit het bestuursprogramma integraal overgenomen en biedt een beeld van de speerpunten, welke gerelateerd zijn aan de onderzoeksdefinitie van leefbaarheid.

Wat gaan we doen?	Wanneer gaan we dat doen?
• Circa 1200 woningen bouwen waarbij het realiseren van betaalbare woningen een belangrijke prioriteit is	2022-2026
• Instrumenten ontwikkelen die ons moeten helpen om de ambities uit de woonvisie op een passende manier te realiseren	Tweede helft 2023
• Zoeken naar de mogelijkheden om woningen voor eigen inwoners beschikbaar te houden	Uiterlijk medio 2024, mede afhankelijk van landelijke wetgeving
• Binnen de door de provincie gegeven mogelijkheden verkennen in hoeverre er op één bouwtitel (ruimte-voor-ruimte) meerdere wooneenheden gebouwd kunnen worden	Eerste helft 2023
• Woningsplitsing (in meer gevallen) mogelijk én makkelijker maken	2025
• Onze kernen groen en klimaatbestendig inrichten met ruimte voor ontmoeting, spelen, sport en beweging	Het beleids- en investeringsplan leggen we in de tweede helft van 2023 voor aan de gemeenteraad
• Bij werkzaamheden in de openbare ruimte belanghebbenden betrekken waarbij we open staan voor initiatieven van inwoners en ondernemers	Doorlopend
• Investeren in onze (recreatieve) fiets- en wandelroutes	In 2024 actualiseren we de recreatievisie
• Werk maken van de herontwikkeling van de Wildhorst	In 2023 wordt de herontwikkeling opgestart
• Verkennen of de onvoltooide afrit bij de Noorderbaan in Nistelrode gebruikt kan worden als een entree van het gebied de Maashorst	2025
• Fiets en voetganger een prominentere rol te geven in het straatbeeld	Het verkeers- en mobiliteitsplan waarin per kern staat toegelicht wat we op het gebied van mobiliteit willen gaan aanpakken wordt in de eerste helft van 2024 opgeleverd
• Onderzoek doen naar de inzet van mobiliteitshubs om het aanbod van verschillende vormen van vervoer nog beter op elkaar te laten aansluiten	Eerste helft 2024
• De omgevingsvisie ter vaststelling voorleggen aan de gemeenteraad	In de tweede helft van 2023

Wat gaan we doen?	Wanneer gaan we dat doen?
• Wegwijzer en de integrale toegang evalueren en waar nodig verbeteringen doorvoeren	De evaluatie vindt plaats in 2023. Eventuele vervolgstappen volgen daarna
• Bekijken wat de wettelijke mogelijkheden zijn om, in het kader van de wettelijk geregelde huishoudelijke hulp, toch een inkomenstoets in te voeren	2024
• De ondersteuning voor onze mantelzorgers nog steviger neerzetten	De eerste stappen worden al gezet in 2022, verdere intensivering in de loop van 2023
• De Maatschappelijke ErvaringsTijd inzetten om kwetsbare jongeren een kans te geven om zich verder te ontwikkelen én maatschappelijk actief te zijn	Pilot Maatschappelijke ErvaringsTijd, die samen met Ons Welzijn, ZonMw en de gemeente Oss is opgepakt, loopt tot 2024. Na afloop evalueren we het project en bekijken we hoe we dit een vervolg gaan geven
• De nota (lokaal) gezondheidsbeleid 2023-2027 aanbieden aan de gemeenteraad	Tweede helft van 2023
• Inwoners nog beter informeren over hoe men het leven gezond(er) kan inrichten	We nemen dit mee bij de gesprekken die we voeren over de inzet van de GGD Hart voor Brabant met als doel om uiterlijk 2024 een voorlichtingscampagne uit te rollen
• Regionaal bekijken we wat we kunnen doen om de luchtkwaliteit te verbeteren, waarbij we met name de focus leggen op houtstook en landbouw emissiereductie	2024
• Op lokaal niveau een betere verbinding tussen jeugdhulp en passend onderwijs realiseren	2023/2024
• Onderzoek doen naar het nut, de noodzaak en de eventuele locatie van een gezamenlijk sportpark in Heeswijk-Dinther	2023
• De kaders en voorwaarden voor de opvang van vluchtelingen bespreken met de gemeenteraad	Vierde kwartaal van 2022

Bijlage 3: Lijst met geïnterviewden

Bert van Vijfeijken
Brendan Walsmit
Esther Rutten
Femke Broeders – van Werkhoven
Hans Schuurmans
Harold Soffner
Karin van den Akker
Laurens Schwiebert
Marije Gerfen
Robin van ’t Veer
Roel van Rijswijk
Ron Crone
Selina van de Berg
Thom van den Broek
Wethouder Tielemans
Wethouder Daandels
Wethouder Everling
Wethouder Wijdeven

Bijlage 4: Gebruikte documenten

Afwegingskader woningbouw 2.0, gemeente Bernheze, juli 2025

Bernheze Groenstructuurplan, idverde Advies, 14 december 2023

Bestuursprogramma 2022-2026 ‘Samen Bouwen aan een Veerkrachtig Bernheze’, gemeente Bernheze, november 2022

Doelgroepenverordening gemeente Bernheze 2023, gemeente Bernheze, 14 december 2023

Haalbaarheidsonderzoek sportpark Heeswijk-Dinther, Newae, 3 november 2025

Handboek Zorg en Veiligheid 1.0 gemeente Bernheze, z.d.

Handboek Zorg en Veiligheid 2.0 gemeente Bernheze, z.d.

Huisvesting en opvang speciale doelgroepen – van crisis naar regulier, gemeente Bernheze, 19 augustus 2025

Jaarrapportage Signalen september 2024 t/m augustus 2025, gemeente Bernheze, z.d.

Leefbaarometer, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022

Notulen Partneroverleg Buitengebied Bernheze, gemeente Bernheze, 18 september 2024

Notulen Partneroverleg Buitengebied Bernheze, gemeente Bernheze, 4 juni 2025

Notulen Partneroverleg Buitengebied Bernheze, gemeente Bernheze, 18 december 2024

Notulen Partneroverleg Buitengebied Bernheze, gemeente Bernheze, 24 september 2025

NTI Afronding bestuursprogramma, gemeente Bernheze, 24 februari 2026

NTI Gemeente Bernheze vergroeningen, gemeente Bernheze, z.d.

NTI Jaarrapportage Meldingen openbare ruimte – Signalen, gemeente Bernheze, 2 december 2025

NTI Output bijeenkomst ketenpartners jeugd, onderwijs en veiligheid, gemeente Bernheze, 3 december 2024

NTI Stand van zaken bestuursprogramma, gemeente Bernheze, 24 september 2024

NTI Vergroeningsacties, gemeente Bernheze, 2 september 2025

Programma Groene Gezonde Structuren, gemeente Bernheze, 6 oktober 2025

Programma Volkshuisvesting 2026 – 2030, gemeente Bernheze, december 2025

Programma Water en Riolering 2024 t/m 2027, gemeente Bernheze, z.d.

Scenario's voor samenwerking op het gebied van boa-toezicht, BMC, 19 oktober 2022

Uitvoeringsprogramma Groenstructuurplan2024-2027, gemeente Bernheze, 24 oktober 2023

Update Woondeal Noordoost Brabant 2025 versie 2.1, z.d.

Verkenning toekomstige locatie buitensportaccommodaties te Heeswijk-Dinther, BRO, 8 oktober 2024

Verslag bijeenkomst onderwijs – jeugdhulp – veiligheid, gemeente Bernheze, 7 oktober 2024

VNG-burgerpeiling 2023, VNG Realisatie, z.d.